

2. EVALUAREA DE TEREN

Cuprins

STANDARD

Standard – Evaluarea de teren

Definiția Evaluării de teren

Obiectivul Evaluării de teren

Cazuri de necesitate

PROCEDURI

1. Introducere

2. Principii: Codul Deontologic al Arheologilor din România

3. Procedurile:

3.1 Identificarea Proiectului de evaluare de teren

3.2 Proiectul de evaluare de teren

3.3 Punerea în practică

3.4 Analize și rapoarte post-săpătură

3.5 Monitorizarea

3.6 Arhive, proprietate și depunere

3.7 Alte considerații

Anexa 1 - Tehnici de cercetare

Anexa 2 - Conținutul Raportului de evaluare de teren

Anexa 3 - Conținutul raportului de date

Anexa 4 - Recomandări pentru arhivele digitale

Standard

Standard – evaluarea de teren

Evaluarea de teren va determina, atât cât este posibil, natura patrimoniului arheologic dintr-o anumită zonă, folosind toate acele metode, tehnici și practici specifice considerate a fi necesare în vederea realizării scopurilor proiectului. Acestea vor respecta regulile stabilite prin Regulamentul Săpăturilor Arheologice din România și principiile Codului Deontologic al Arheologilor din România, precum și toate celelalte norme legale aflate în vigoare.

Definiția

Evaluarea de teren este operațiunea planificată, limitată în timp, nedistructivă și/sau intruzivă ce are drept scop determinarea prezenței sau absenței materialelor arheologice, a structurilor, complexelor, artefactelor sau ecofactelor într-o zonă delimitată. În cazul descoperirii de bunuri arheologice, evaluarea de teren definește distribuția lor spațială, caracterul lor și starea de conservare, permițând o apreciere a valorii lor pe plan local, județean, regional, național sau internațional. Rezultatul unei evaluări de teren este Raportul de evaluare de teren¹, redactat obligatoriu în limba română.

Evaluarea de teren este parte integrantă a activității de cercetare științifică.

Scopul

Scopul evaluării de teren este de a dobândi informații despre patrimoniul arheologic dintr-o zonă delimitată sau sit (inclusiv prezența sau absența acestuia, caracterul, distribuția spațială, datarea, integritatea, starea de conservare și calitatea), pentru a aprecia dacă un proiect de cercetare arheologică trebuie elaborat. O evaluare de teren trebuie să conducă la:

- formularea unei strategii care să asigure înregistrarea, conservarea sau managementul patrimoniului arheologic².

¹ Convenția La Valleta, art. 7, alin. (ii)

² Convenția La Valleta, art. 7, alin. (i).

- formularea unei strategii care să semnaleze amenințarea la care poate fi supus patrimoniul arheologic.
- formularea unor propuneri pentru cercetări ulterioare, în cadrul unui proiect de cercetare arheologică.

Cazuri de necesitate

Evaluarea de teren poate fi necesară:

- în cadrul unui proiect de cercetare care nu este generat de o amenințare specifică la adresa patrimoniului arheologic³.
- ca parte a unui Studiu de Impact asupra Mediului (SIM = Environmental Impact Assessment – EIA, vezi și 3.1.7) ⁴.
- ca răspuns la o viitoare intervenție asupra solului care reprezintă o amenințare la adresa potențialului arheologic a unei zone delimitate sau a unui sit arheologic.
- ca parte a unui proces de amenajare a teritoriului (în cadrul legal stabilit de documentațiile de urbanism naționale, regionale, locale și/sau în stadiul elaborării acestora).
- în cazul unor procese naturale, lucrări de agricultură, lucrări forestiere, lucrări de îmbunătățiri funciare, lucrări de utilitate publică și a altor tipuri de lucrări prevăzute de legislația în vigoare⁵.
- în cazul necesității elaborării de planuri de dezvoltare inițiate la nivel privat, local, regional, național sau internațional.

Evaluarea de teren poate fi deci inițiată sau desfășurată ca urmare a cererii unor unei persoane fizice sau juridice de drept public sau privat (autorități centrale sau locale, instituții cu atribuții de urbanism, comisii naționale, instituții guvernamentale, instituții publice muzeale, de cercetare sau învățământ superior, proprietari individuali de teren, investitori publici sau privați, arheologi etc.).

³ De exemplu în cazul conceperii unui proiect de cercetare arheologică sistematică.

⁴ Convenția La Valetta, art. 6, alin. (ii), lit. b.

⁵ cf. O.G. nr. 43/2000, art. 6.

Proceduri

1. Introducere

- 1.1 Aceste proceduri încearcă să definească modalitățile cele mai potrivite pentru execuția evaluării de teren și pentru raportarea rezultatelor, respectând CDAR. De asemenea, încearcă să extindă și să explice definițiile generale din RSAR.
- 1.2 Standardul și procedurile se aplică tuturor tipurilor de cercetări preliminare neintruzive și/sau nedistructive fie că sunt generate de cercetarea fundamentală, de interesul comunității locale în cadrul procesului de planificare urbanistică, de propuneri investiționale individuale - în toate cazurile în care patrimoniul arheologic este amenințat.
- 1.3 Evaluarea de teren va asigura respectarea întregii legislații aflate în vigoare în momentul elaborării ei. Cunoașterea legislației este principala răspundere a elaboratorului proiectului și tot el este cel care trebuie să asigure respectarea tuturor normelor juridice în vigoare.

2. Principii: Codul Deontologic al Arheologilor din România

2.1 Arheologul care întreprinde evaluarea de teren trebuie să adere la principiile conținute de Codul Deontologic al Arheologilor din România, și la legile care guvernează aceste principii:

1 Arheologul trebuie să conceapă evaluarea teoretică pentru a obține maximum de informații științifice și să asigure aplicarea celor mai bune metode pentru le a salva și înregistra⁶.

2 Arheologul are responsabilitatea de a nu se implica într-o evaluare teoretică pentru care nu este calificat sau adecvat pregătit⁷.

3 Arheologul are responsabilitatea de a asigura, cât mai mult posibil, conservarea patrimoniului arheologic⁸.

⁶ CDAR art. 14, art. 29.

⁷ CDAR art. 12, art. 24.

⁸ CDAR - art. 2, art. 29.

4 Arheologul trebuie să adere la cele mai înalte standarde etice și de comportament responsabil în prelucrarea materialelor arheologice⁹.

5 Arheologul are responsabilitatea de a face publice rezultatele cercetării într-un interval de timp cât mai scurt¹⁰.

2.2 Arheologul care conduce o echipă de cercetare¹¹:

1. trebuie să asigure o echitabilă programare a efortului științific și fizic al membrilor echipei.
2. trebuie să recunoască dreptul angajaților și colegilor săi de a avea aspirații în probleme legate de carieră, sănătate, siguranța muncii și să asigure șanse egale pentru angajare și perfecționare profesională.

2.3 Arheologul care conduce un colectiv de cercetare este răspunzător pentru încheierea unui contract, în limba română și sub jurisdicție română, ale cărui clauze¹²:

1. pun în pericol fizic sau juridic pe nici unul dintre membrii echipei sale.
2. asigură că termenii activității specifice sunt foarte clar definiți.

⁹ CDAR - art. 10, art. 26.

¹⁰ CDAR art. 4 și art. 15.

¹¹ CDAR art. 18 și art. 31.

¹² CDAR art. 19 și art. 20.

3. Procedurile

3.1 Identificarea Proiectului de evaluare de teren

3.1.1 Conform prevederilor legislației în vigoare un investitor, persoană fizică sau juridică de drept public sau privat trebuie să asigure finanțarea cercetărilor arheologice (deci și Evaluarea de teren) încă din fazele incipiente ale programelor investiționale¹³, aceasta fiind parte componentă a strategiilor de dezvoltare durabilă, economico-socială, turistică, urbanistică și de amenajare a teritoriului, la nivel național și local¹⁴.

3.1.2 Datorită prevederilor legale în vigoare protecția patrimoniului arheologic fiind o obligație ce revine tuturor instituțiilor administrației locale, acestea pot cere elaborarea unui Raport de evaluare de teren în vederea emiterii unui act administrativ. De obicei aceste solicitări se îndreaptă către Direcțiile pentru cultură, culte și patrimoniu cultural național județene, respectiv a municipiului București, care la rândul lor pot solicita acest serviciu instituțiilor cu atribuții arheologice de pe raza lor de competență.

3.1.3 Investitorul poate solicita realizarea unei Evaluări de teren arheologice și înainte începerii procesului de avizare a proiectului propus.

3.1.4 Evaluarea de teren întocmită la cererea investitorului va respecta toate normele metodologice, științifice și etice aplicabile în domeniul arheologiei chiar dacă contractul încheiat pentru aceasta conține clauze de confidențialitate.

3.1.5 Există cazuri în care pentru adoptarea unei decizii administrative sunt suficiente informațiile obținute printr-o evaluare teoretică, fără a mai fi necesară o evaluare de teren¹⁵.

3.1.6 O evaluare de teren poate fi realizată independent de existența unui proiect de cercetare arheologică. Este de dorit, în aceste circumstanțe, ca evaluarea de teren să fie realizată împreună cu arheologul care va executa săpătura, înainte ca activitatea intruzivă să înceapă, astfel încât să se evite, pe cât posibil, afectarea patrimoniului arheologic. Clauzele contractuale de confidențialitate trebuie în aceste cazuri formulate foarte clar. Arheologul trebuie să fie capabil, de asemenea, să ofere

¹³ OG 43, art. 6.

¹⁴ OG 43, art. 2, alin. (2) și art. 17, alin. e).

¹⁵ De exemplu în cazul zonelor cu potențial arheologic cunoscut și cercetat.

îndrumări inițiatorilor de proiecte investiționale mai ales dacă aceștia nu sunt familiarizați cu problemele de arheologie.

3.1.7 Studiile de Impact asupra Mediului se aplică acelor proiecte pentru care acest lucru este prevăzut de legislația în vigoare privitoare la protecția mediului în scopul de a analiza posibilele efecte ale lucrărilor înainte de adoptarea unei decizii care să permită investiția respectivă. În acest caz investitorilor li se cere de către instituția guvernamentală competentă să ofere toate informațiile necesare pentru ca Certificatul/Avizul de mediu să fie emis, inclusiv Raportul de evaluare teoretică, Raportul de evaluare de teren sau Raportul de săpătură arheologică. SIM este obligatoriu pentru unele proiecte și aria de aplicabilitate a acestuia va fi extinsă în viitor¹⁶. Evaluarea de teren arheologică este un element obligatoriu al SIM¹⁷.

3.1.8 De regulă proiectele pentru care este necesar SIM sunt inițiate de investitori privați (mai degrabă decât de către autoritățile locale) și aceștia se adresează Direcțiilor pentru cultură, culte și patrimoniu cultural județene, respectiv a municipiului București.

3.1.9 Zona supusă evaluării de teren trebuie să fi fost deja identificată și selectată de arheolog pe baza unei evaluări teoretice sau a temelor de cercetare determinate de interesul științific academic. Acestea poate include activitatea depusă deja de institute de cercetare, universități, muzee, instituții guvernamentale, autorități locale, companii private, grupuri sau persoane individuale.

3.1.10 Propunerile de management ale unei zone, inițiate de persoane de drept privat¹⁸ sau organizații non-guvernamentale, pot și ele avea ca efect realizarea unei Evaluări arheologice de teren ce își propune protecția sau îmbunătățirea protecției mediului și a patrimoniului arheologic.

3.1.11 Este obligatoriu pentru arheologi să realizeze o Evaluare de teren numai pe baza unui proiect ce conține specificații scrise (vezi Anexele 2 și 3) și asupra cărora s-a căzut de acord cu investitorul. Numai astfel va fi asigurată adecvarea mijloacelor la

¹⁶ Legea Mediului nr. 137 din 29/12/1995, art.4 și 7. H.G. nr. 918 din 22 august 2002 privind stabilirea procedurii-cadru de evaluare a impactului asupra mediului și pentru aprobarea listei proiectelor publice sau private supuse acestei proceduri (publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 686 din 17 septembrie 2002).

¹⁷ Convenția La Valleta, art. 5, alin. (iii), art. 6, alin. (ii), lit. b)

¹⁸ De exemplu proprietarii de terenuri.

cerințe și numai în acest caz respectarea standardelor metodologice de către arheologi poate fi corect cuantificată și măsurată.

3.1.12 Specificațiile scrise trebuie să conțină scopul investiției și al lucrărilor proiectate a avea loc, suprafața afectată, modul de acțiune și o programare în timp a acestora (calendarul) astfel încât arheologul să poată cuantifica, implementa și monitoriza lucrările necesare pentru protecția patrimoniului arheologic.

3.1.13 În cazul în care arheologul are la dispoziție un proiect tehnic al investiției el se va asigura că acesta conține toate detaliile necesare pentru a putea lua deciziile corecte în realizarea Evaluării de teren și adaptarea ei la condițiile în care urmează a fi realizată investiția, inclusiv a costurilor legate de supravegherea și efectuarea lucrărilor.

3.2 Proiectul de evaluare de teren și Rezumatul

3.2.1 Stadiul pregătirii și planificării oricărui proiect este esențial pentru asigurarea succesului său. Această parte se referă la stadiile inițiale ale proiectului, după ce evaluarea teoretică a constatat nevoia de a continua cercetarea.

3.2.2 Rezumatul proiectului este o trasare a liniilor directoare, cu indicarea scopului care face necesară desfășurarea acestei activități și a standardelor cuantificabile pe baza cărora se poate constitui un proiect de evaluare de teren.

3.2.3 Rezumatul proiectului formează baza unui proiect.

3.2.4 Proiectul pune în evidență modul de lucru cu destule detalii ca să poată fi cuantificat, implementat și monitorizat, pe baza unui standard.

3.2.5 Un Proiect de evaluare de teren va specifica, de asemenea, modul de lucru, cu destule detalii care să-l facă cuantificabil, implementabil și monitorizabil pornind de la un standard. Proiectul cuprinde informații adiționale care să acopere și detaliile contractuale, așa cum sunt cele la nivel de resurse umane sau costuri.

3.2.6 Proiectul trebuie să fie conceput de persoane calificate și experimentate¹⁹ care să folosească, la nevoie, și specialiști din alte domenii²⁰.

3.2.7 În cazul SIM, Evaluarea de teren poate fi solicitată de serviciile autorităților locale cu atribuții de protecția mediului, urbanism sau sistematizare.

3.2.8 În cazul în care Evaluarea de teren este realizată pentru un proiect investițional ce necesită SIM, responsabilitatea elaborării Evaluării de teren revine

¹⁹ Un arheolog specialist sau expert.

²⁰ Convenția La Valleta, art. 3, alin. (ii).

investitorului atât din punct de vedere financiar cât și al asigurării că este realizată de personal calificat și atestat de Ministerul Culturii și Cultelor.

3.2.9 Propunerile de elaborare a unei Evaluări de teren, în cazurile în care există o amenințare la adresa patrimoniului arheologic, vor avea o formă scrisă din care să reiasă regimul de protecție instituit, conform legii, ca urmare a existenței de situri arheologice înscrise în RAN sau în LMI

3.2.10 Raportul de evaluare de teren trebuie să fie elaborat în limba română, în termeni clari și în suficient detaliu pentru a permite o informare corectă și la obiect din punct de vedere științific și juridic.

3.2.11 Orice arheolog care este pus în situația de a elabora un Raport de evaluare de teren este obligat să consulte toate sursele de informație disponibile, să cunoască prevederile legale în vigoare și să le respecte.

3.2.12 Arheologul trebuie să înțeleagă că scopul Evaluării de teren este de a determina prezența/absența patrimoniului arheologic, a naturii acestuia, să determine distribuția sa spațială etc. În toate stadiile de realizare el trebuie să facă orice efort pentru a se asigura că Evaluarea de teren este cât mai puțin intruzivă și distructivă asupra resurselor arheologice.

3.2.13 Proiectul va include strategia de colectare și strategia de înregistrare a distribuției spațiale a artefactelor și ecofactelor (vezi și 3.3.8).

3.2.14 Unele proiecte de evaluare de teren pot fi încheiate (atunci când patrimoniul arheologic a rămas în siguranță în teren) înainte de atingerea scopului proiectului, atunci când au fost atinse unele criterii, cum ar fi observarea unor structuri constructive. În cazurile în care există constrângeri care împiedică continuarea lucrărilor arheologul va informa autoritățile competente și va cere asigurarea adoptării de măsuri administrative și manageriale potrivite, conform legii.

3.2.15 Proiectul trebuie să aibă drept rezultat un Raport care trebuie să se refere la metodele folosite, trebuie să reflecte natura patrimoniului arheologic așa cum a fost descoperit și care nu trebuie să fie inflexibil.

3.2.16 În conceperea proiectului arheologul va lua în considerare și cazurile în care pot apare diverse situații neprevăzute pentru care trebuiesc asigurate resurse suplimentare. În multe cazuri atingerea obiectivelor propuse prin proiect poate fi imposibilă în lipsa dovedirii, de către părți, a unui grad rezonabil de flexibilitate. Coordonatorii de proiecte trebuie să fie conștienți de faptul că aplicarea rigidă a unor

cerințe poate cauza nerealizarea unor obiective arheologice și ne-arheologice propuse. Prioritatea constă în a obține cât mai multe informații despre zonă/sit. Măsurile preconizate a fi luate în cazul apariției situațiilor neprevăzute trebuie precizate distinct în cadrul contractual și arheologul trebuie să poată pune la dispoziție toate elementele pentru a demonstra imposibilitatea predictibilității acestor situații.

3.2.17. În toate cazurile va fi folosit principiul CMBTFCE (cea mai bună tehnică fără costuri excesive)²¹.

3.2.18. Proiectul evaluării de teren trebuie să conțină, cel puțin următoarele elemente:

1. Rezumat non-tehnic

(inteligibil pentru ne-specialiști).

2. Localizarea sitului/zonăi

(coordonate ST70, județ, localitate, punct).

3. Descrierea sitului/zonăi

(dimensiuni, geologie, mod de utilizare a terenurilor, elemente de geografie fizică de constrângere).

4. Proiectul investițional propus care determină cercetarea

(obiectivul propus a fi realizat de către investitor, probleme urbanistice, probleme de mediu, monumente istorice înscrise în LMI etc).

5. Problematika arheologică și istorică

(scurt studiu istoric și planuri, hărți vechi).

6. Obiectivele propuse a fi atinse prin proiectul de evaluare de teren propus

(enumerare a principalelor obiective formulate clar și sintetic)

7. Metodologia propusă pentru cercetarea de teren

(tehnicile de săpătură alese și justificarea alegerilor făcute; detalii privind metodele de înregistrare și inventariere a descoperirilor precum și metodele de implementare a acestora)

8. Strategia propusă pentru colectarea materialului arheologic și transportul la locul de depozitare

9. Măsuri propuse pentru conservarea materialului arheologic

10. Metodologia propusă pentru faza post-cercetare de teren

(curățare, conservare, inventariere, catalogare, ambalare, stocarea informației)

11. Pregătirea Raportului de evaluare de teren

(responsabilități, cuprins, distribuție)

12. Probleme legislative

(cadru legislativ al cercetării cu menționarea detaliată a normelor legale aplicabile)

13. Drepturi intelectuale²²

²¹ Principiul constă în a avea la dispoziție cele mai bune dotări tehnice, în condiții rezonabile de costuri. Unui investitor nu i se vor prezenta ca dotări necesare decât acele materiale și echipamente care sunt cu adevărat indispensabile și care trebuie stabilite de la bun început între părți.

- (cui aparțin și pentru ce segmente ale cercetării).
- 14. Localizarea arhivei**
(incluzând drepturi de acces ale cercetătorilor, instituția care asigură păstrarea și accesul la arhiva proiectului).
 - 15. Publicarea și diseminarea Raportului de evaluare de teren**
(data propusă pentru publicare, cum va fi multiplicat, cui va fi distribuit)
 - 16. Calendarul proiectului**
(cu termene precise, termene generale și particulare)
 - 17. Personalul utilizat**
(descriere succintă a calificărilor necesare și a numărului de arheologi și alți specialiști necesari)
 - 18. Probleme de protecția muncii și asigurări sociale**
(cu menționarea eventualelor pericole și a instructajelor necesare)
 - 19. Procedura de monitorizare a evaluării de teren.**

3.2.18 Conținutul detaliilor este dezvoltat în Anexele 2 și 3.

3.2.19 Proiectul și elementele sale constitutive vor face referiri la standardele existente și vor menționa sistemul folosit pentru înregistrarea datelor.

3.2.20 Răspunderea realizării și predării Raportului de evaluare de teren revine arheologului care conduce punerea în practică a proiectului.

3.3 Punerea în practică a Proiectului

3.3.1 Proiectul trebuie să fie acceptat de toate părțile înainte de începerea lucrului. Orice schimbare trebuie acceptată în scris de toate părțile implicate.

3.3.2 Resursele folosite (forță de muncă, echipament, locuințe etc) trebuiesc folosite astfel încât să asigure succesul proiectului în limita de timp stabilită, la standarde acceptabile, îndeplinind toate cerințele. Orice posibilitate de apariție a unui element neprevăzut trebuie să fie identificată cu claritate și justificată. Arheologul care conduce săpătura este responsabil și pentru toate problemele referitoare la resursele umane, pentru toate nivelele de încadrare.

3.3.3 Toate tehnicile folosite pentru realizarea obiectivelor trebuie să fie conforme cu legislația în vigoare și perfect justificabile.

3.3.4 Participanții la cercetare, inclusiv subcontractorii, trebuie să fie calificați și să aibă experiența necesară rolului atribuit în proiect și să fie angajați conform legii.

²² Vezi Anexa A2

Responsabilul cercetării (al sitului) trebuie să fie arheolog expert sau specialist, după caz - conform prevederilor RSAR.

3.3.5 Participanții la evaluarea de teren, inclusiv subcontractorii, trebuie să fie pe deplin implicați în munca lor și să înțeleagă scopurile și metodologia proiectului.

3.3.6 Toate echipamentele trebuie să fie potrivite scopului propus al cercetării și să fie folosite în condiții de siguranță, conform regulilor și recomandărilor specifice. Se va acorda atenție faptului că unele echipamente sunt subiectul unor verificări speciale.

3.3.7 Pentru ca proiectul să-și atingă scopurile vor fi asigurate resurse suficiente și corect dimensionate (forță de muncă, echipament, locuințe etc), de calitate acceptată și programate în acord cu calendarul propus inițial, conform cu normele juridice și cu regulamentele în vigoare.

3.3.8 Înregistrările (scrise, grafice, electronice, digitale și fotografice) trebuie să se conformeze standardelor existente²³. Înregistrările digitale făcute ca parte a proiectului trebuie să conțină date standard. Arheologul trebuie să se asigure că înregistrările digitale, pe hârtie și fotografice vor fi stocate în siguranță, în locuri potrivite și că vor avea copii de siguranță, care să fie depozitate în locații diferite.

3.3.9 Ecofactele și informațiile legate de mediu, strategiile și tehnicile folosite pentru recoltarea lor trebuie să fie potrivite scopului pentru care au fost alese și trebuiesc înțelese de toți cei implicați.

3.3.10 Regulamentele de protecția muncii nu pot fi ignorate, indiferent cât de imperativă este nevoia de a obține informații arheologice. Protecția muncii va fi prioritară oricăror probleme de interes arheologic.

3.4 Analiza post-evaluare

3.4.1 Munca de analiză trebuie făcută de persoane calificate și experimentate care trebuie să fi fost înregistrate ca participante la proiect înainte de începerea lucrului.

3.4.2 Nivelul înregistrărilor și analiza artefactelor și ecofactelor trebuie să fie potrivite scopurilor proiectului.

3.4.3 Toate datele rezultate din aplicarea proiectului și analiză trebuiesc incluse în arhiva proiectului.

3.4.4 Rapoartele trebuie să urmărească îndeplinirea scopurilor și obiectivelor propuse în proiect.

²³ conform O.G. nr. 43/2000, art. 15 și Regulamentului Repertoriului Arheologic Național.

3.4.5 Rapoartele trebuie scrise în limba română, clar, concis și cu o logică clară; termenii tehnici arheologici trebuie explicați dacă raportul se adresează unei audiențe care nu este de specialitate²⁴. Termenii familiari vor fi folosiți oriunde este posibil. Cadrul juridic trebuie clar precizat și trebuie să poată face față oricărei acțiuni în justiție.

3.4.6 Chiar dacă sunt subiectul unor cereri contractuale de confidențialitate, copii ale acestor rapoarte trebuie depuse la Direcțiile de cultură, culte și patrimoniu cultural național județene sau al municipiului București în termen cât mai scurt.

3.4.7 Cel puțin Fișa tehnică trebuie înaintată direcției de specialitate din MCC și Direcțiilor pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național județene, sau a Municipiului București.

3.4.8 Rapoartele trebuie să conțină cel puțin:

- sumar non-tehnic
- fraze introductive
- scopurile și obiectivele evaluării
- metodologia
- sumarul rezultatelor
- concluzii și recomandări²⁵
- ilustrații la scară cât mai potrivită
- date suport - organizate în tabele sau anexe, inclusiv o cuantificare a artefactelor și ecofactelor (minimum număr și greutate), date structurale specifice.
- index
- locația arhivei
- alte precizări necesare

[conținutul este detaliat în Anexa 2]

3.4.9 Atunci când evaluarea de teren este realizată pentru serviciile de urbanism sau dezvoltare a teritoriului, raportul trebuie să conțină suficientă obiectivitate, pentru a permite adoptarea unei decizii informate și rezonabile.

²⁴ Beneficiarii sunt de obicei persoane care nu au cunoștințe de specialitate.

²⁵ Se va face mențiunea expresă a necesității unei săpături arheologice sau a considerării respectivului teren ca fiind descărcat de sarcină arheologică.

3.4.10 Copiile raportului (subiecte ale clauzelor contractuale de confidențialitate) trebuie depuse la Direcțiile pentru cultură, culte și patrimoniu cultural național județene, sau a municipiului București, în cel mult 6 luni de la încheierea evaluării de teren.

3.5 Monitorizarea

3.5.1 Toate lucrările de teren desfășurate în vederea Evaluării de teren sunt monitorizate de arheologii angajați de Direcțiile pentru cultură, culte și patrimoniu cultural județene, respectiv a municipiului București sau de direcția cu atribuții legale din cadrul Ministerului Culturii și Cultelor.

3.5.2 Arheologii care asigură monitorizarea trebuie să fie atestați de Ministerul Culturii conform prevederilor legale în vigoare.

3.5.3 Arheologii care întreprind monitorizări trebuie să dovedească flexibilitate dar în același timp trebuie să se asigure că bugetele și limitele de timp asumate contractual sunt respectate.

3.5.4 Monitorizarea trebuie agreată de ambele părți și modalitățile concrete de lucru vor fi stabilite de comun acord.

3.5.5 Orice neconcordanțe cu termenii stabiliți contractual și care sunt sesizate pe timpul monitorizării vor fi aduse la cunoștința arheologului care conduce lucrările cât mai rapid.

3.5.6 Condițiile în care are loc monitorizarea trebuiesc convenite de la începutul lucrărilor și vor fi anunțate din timp Direcțiilor pentru cultură, culte și patrimoniu cultural județene, respectiv a municipiului București.

3.5.7 Condițiile în care are loc monitorizarea vor fi aduse obligatoriu și la cunoștința beneficiarului lucrărilor.

3.5.8 Toate costurile presupuse de monitorizare, prevăzute de arheologul care concepe proiectul, trebuiesc acceptate în scris, de toate părțile implicate, și vor face parte din bugetul proiectului.

3.6 Arhive, drepturi de proprietate intelectuală, depozitare

3.6.1 Toate detaliile privind locul în care va fi depusă documentația și materialul arheologic descoperit vor fi stabilite pe baze contractuale înainte de începerea evaluării de teren.

3.6.2 Între arheologul care execută evaluarea de teren și muzeul pe al cărui teritoriu de competență se află zona supusă evaluării de teren trebuie să existe un

protocol privind depunerea materialului, în cazul în care arheologul nu este angajat de respectivul muzeu.

3.6.3 Întreaga arhivă a evaluării de teren, precum și artefactele și ecofactele descoperite vor fi tratate conform legislației în vigoare privitoare la protecția patrimoniului cultural mobil²⁶.

3.6.4 Arheologului îi este interzis să accepte clauze contractuale care încalcă legislația privitoare la patrimoniul cultural mobil sau imobil și va asigura menționarea clară în contract a destinației bunurilor mobile pe parcursul și la sfârșitul evaluării de teren.

3.6.5 De regulă materialul arheologic descoperit pe parcursul unei evaluări de teren va reveni muzeului pe al cărui teritoriu de competență se află zona în care a avut loc cercetarea, dacă prin intermediul unui contract între părțile interesate nu se convine altfel, în termeni conformi cu legislația în vigoare.

3.6.6 Materialul arheologic descoperit revine de drept instituției organizatoare a evaluării de teren, dacă prin intermediul unui contract între părțile interesate nu se convine altfel, în termeni conformi cu legislația în vigoare aplicabilă.

3.6.7 Chiar dacă între investitor și cel (cei) ce întreprinde evaluarea de teren există clauze contractuale privind confidențialitatea, arheologul, este obligat să redacteze și să facă public cât mai repede Raportul de evaluare de teren.

3.7 Alte considerații

3.7.1 În anumite circumstanțe Evaluarea de teren poate avea loc înainte ca proiectele să fie făcute publice. Și în acest caz arheologul are datoria de a prezenta în raportul de evaluare de teren toate problemele ce pot apărea în legătură cu protecția patrimoniului arheologic.

3.7.2 Este obligatoriu ca Evaluarea de teren să fie realizată pe baza unui contract, sau a unei alte înțelegeri scrise. Astfel de contracte trebuie să conțină precizări relevante cu privire la: zona afectată marcată pe o hartă; planul/proiectul de cercetare (vezi 3.2); condițiile în care se va realiza accesul la teren; valoarea contractului; obligațiile părților; datele de început și de sfârșit a lucrărilor; programarea, modalitățile și

²⁶ Legea nr. 182/2000 cu completările și modificările ulterioare.

termenele de efectuare a plăților; reglementarea problemelor legate de drepturile de autor; ștampila, data și semnăturile în original ale părților.

3.7.3 Toate aspectele legate de publicitate trebuie convenite de ambele părți în cadrul contractului.

3.7.4 O copie pe hârtie și una digitală a Raportului de evaluare teoretică va fi arhivată la instituția de care aparține arheologul/ echipa care întreprinde studiul. Accesul la aceste materiale va respecta prevederile RSAR în vigoare.

3.7.5 Răspunderea pentru respectarea drepturilor de autor în Raportul de evaluare teoretică (citate, copieri de ilustrații etc) revine semnatarului.

3.7.6 Arheologii trebuie să-și îndeplinească obligațiile etice și profesionale cu privire la patrimoniul mobil și descoperirile a căror proveniență este neclară²⁷.

²⁷ Legea nr. 182/2000, art. 48.

ANEXA 1:

Tehnici de cercetare

Există o serie întreagă de tehnici potrivite evaluării de teren. În multe cazuri este necesară explicarea criteriilor de selectare a lor. Acolo unde este posibil, prima opțiune trebuie să fie de tehnicile non-distructive, deși, în multe cazuri acesta nu este un mod care să aducă destulă încredere în informația dobândită și are dezavantajul major că rezultatul nu poate fi verificat rapid. În toate cazurile însă, metodele alese trebuie să se potrivească scopului definit prin proiect.

a) Tehnici și metode non-distructive

- cercetare geofizică
- cercetare prin teledetecție (Radar, GPR, fotografie satelitară etc)
- cercetare geochimică
- cercetare seismică
- periegheză (observarea și înregistrarea distribuției spațiale a artefactelor)
- studii de arhitectură a unor structuri constructive

b) Metode distructive (cu un potențial distructiv variabil)

- carotarea geologică
- sondaje stratigrafice manuale
- secțiuni stratigrafice manuale
- foraje geologice mecanizate
- secțiuni stratigrafice mecanice
- probarea (arheologie subacvatică)
- colectarea artefactelor de la suprafața solului (această metodă este distructivă în măsura în care schimbă locația unor bunuri arheologice, dacă nu a fost deja modificată prin acțiunea unor factori externi; colectarea selectivă nu este recomandată pentru că are ca urmare directă modificarea resurselor și a datelor colectate.)

ANEXA 2:

CONȚINUTUL RAPORTULUI EVALUĂRII DE TEREN

Cerințele specifice sau rezultatele unui proiect pot determina elaborarea Raportului în forme diferite. Următoarele secțiuni însă vor apărea în toate rapoartele:

1. Rezumat (non-tehnic) (inteligibil pentru ne-specialiști).

Acesta va include un text din care vor lipsi termeni tehnici de specialitate și care va cuprinde informații despre proiectul investițional care a determinat evaluarea de teren, precum și rezultatele obținute; referiri la denumirea persoanei fizice sau juridice de drept public sau privat la solicitarea căreia s-a întreprins evaluarea de teren precum și la instituția arheologului.

2. Introducere

Circumstanțele evaluării de teren, date despre situația urbanistică și arheologică, o descriere a zonei conținând elementele necesare localizării precum și dimensiuni (inclusiv elemente de geologie, topografie etc).

3. Scopuri și obiective

Acestea ar trebui să reflecte scopurile definite de Proiectul de evaluare de teren.

4. Metodă și tehnici folosite

Metoda și tehnicile folosite trebuie descrise. Dacă există deosebiri față de cele preconizate de proiectul inițial, acestea trebuie explicate.

5. Rezultate

Rezultatele trebuie prezentate pe scurt, organizate în relație cu tehnicile folosite și să se refere direct la date privind structuri sau complexe, la materialele descoperite în relație cu acestea precum și la datele rezultate din cercetări complementare. Textele descriptive trebuie clar separate de cele conținând interpretări. Terminologia tehnică (inclusiv referiri la periodizări) trebuie explicate dacă raportul este adresat unor non-arheologi (investitor sau public). De câte ori este cazul rezultatele trebuie ilustrate prin desene sau fotografii, prin date conținute în anexe, sau prin trimiteri la anexe.

6. Concluzii

Această secțiune a raportului trebuie să includă o interpretare a rezultatelor și să le includă într-un context mai larg (local, regional, național, internațional). Totodată vor fi menționate condiționările care au funcționat pe parcursul evaluării de teren (vreme nefavorabilă, lipsa unor mijloace, probleme legate de accesul la teren etc).

7. Locația arhivei și a materialului

Va fi menționată locația arhivei și a materialului arheologic descoperit.

8. Anexe

Acestea ar trebui să conțină detalii tehnice, inclusiv liste de artefacte, liste de măsurători etc. Una dintre anexe poate cuprinde un rezumat al cercetării sau un rezumat al cerințelor inițiale ale proiectului.

9. Ilustrații

Raportul trebuie să includă ilustrații care să susțină afirmațiile făcute. Obligatoriu este un plan de situație, desenele profilelor, fotografiile realizate înainte de începerea proiectului și de la terminarea proiectului. Toate planurile și profilurile incluse vor fi clar numerotate și vor exista referiri clare în text la numărul planșei.

10. Abrevieri și bibliografie

O listă cât mai completă este de dorit.

11. Altele

Sumarul Raportului

Referiri la regimul drepturilor de autor

Descărcări de responsabilități (disclaimers)

ANEXA 3:

Conținutul anexelor conținând date

Acest conținut este orientativ. Nivelul detaliului depinde de cantitatea și complexitatea datelor. Consemnarea datelor trebuie realizată în paralel cu săpătura deoarece acestea constituie baza unei eventuale analize ulterioare care va fi și ea păstrată în arhiva sitului.

1. Lista de date

- numere de inventar, cu descrieri sumare
- alte documente scrise
- planuri, secțiuni și ilustrații
- fotografiile adnotate
- liste cu obiecte mărunte grupate pe materiale, cu numere de inventar și scurte descrieri ale obiectelor importante.

2. O prezentare explicativă, secvențială, a sitului

- stratigrafia sau relația dintre grupuri de contexte/unități stratigrafice etc
- descoperiri importante
- interpretări provizorii
- diagrame secvențiale, planuri, diagrame

ANEXA 4:

Recomandări pentru arhivele digitale

Proiectele sunt diferite ca organizare și implementare, chiar dacă sunt aplicate aceleași standarde. În cele ce urmează nu vom enumera decât elementele considerate cu adevărat importante și necesare a fi incluse.

Arhiva digitală are trei componente:

1. datele minimale ale înregistrărilor;
2. alte seturi de date digitale;
3. date topografice și cartografice digitale.

1. Baza de date a descoperirilor

Baza de date a descoperirilor structurată conform cu standardele RAN²⁸. Conținutul și modul de structurare a datelor trebuie convenit înainte de începerea proiectului cu instituțiile cu atribuții în acest domeniu²⁹ pentru a asigura adăugarea datelor obținute la baze de date deja existente fără a mai fi nevoie de introducerea manuală a datelor.

2. Alte seturi de date asociate

Alte seturi de date asociate sunt cele definite în cadrul proiectului, trebuiesc incluse în arhiva digitală și trebuie să cuprindă minimum:

- proiectul de cercetare în formă digitală,
- modificări ale proiectului de cercetare,
- raportul de evaluare teoretică,
- raportul de evaluare de teren,
- raportul de evaluare post-cercetare,
- raportul final de săpătură,
- bazele de date ale cercetării,
- fotografiile digitale,

²⁸ conform O.G. nr. 43/2000, art. 15 și Regulamentului Repertoriului Arheologic Național.

²⁹ O.G. 43/2000, art. 10, lit. g), L.182/2000, art. 57.

- seturi de date geo-spațiale
- toate planurile și hărțile digitale și digitizate.

Datele

Toate datele înregistrate trebuie să fie conforme cu standardele acceptate. Datele trebuiesc depozitate în arhive digitale și trebuie să fie consistente în raport cu cerințele respectivei arhive.

3. Date topografice și cartografice digitale

- Precizări detaliate se găsesc în cap. Înregistrarea datelor, Anexa 5.7.
- Aplicațiile GIS dezvoltate vor folosi platforme software care asigură compatibilitatea și inter-operabilitatea cu Repertoriul Arheologic Național.
- Toate hărțile digitale destinate utilizării în sisteme cartografice digitale (inclusiv de tip GIS) vor folosi ca bază cartografică o hartă la scara 1:5.000 sau mai bună, realizată în coordonate STEREO70. Alitudinea punctelor se determină în Sistemul de cote Mare Neagră 1975.
- Orice imagini fotografice folosite pentru a construi hărți digitale trebuie să fie rectificate și ortogonalizate iar harta rezultată trebuie să fie la scara 1:5.000 sau mai bună, realizată în coordonate STEREO70.
- Coordonatele x,y,z pentru puncte, linii și formele ariilor pot fi înregistrate pe teren cu un dispozitiv GPS a cărui acuratețe trebuie să fie de +/- 5 metri sau mai bun. Aceste coordonate vor fi apoi utilizate pentru a genera o temă evenimentială care va fi salvată.
- Pot fi digitizate poligoane în locul punctelor sau al liniilor, indiferent de dimensiunile elementului de reprezentat.
- Structurile liniare (drumuri, căi ferate, râuri etc) vor fi reprezentate ca linii în teme separate (DRUM³⁰, AUTOSTR³¹, DNAT³², DJUD³³, DCOM³⁴, CFR³⁵, APE³⁶).

³⁰ Drumuri.

³¹ Autostrăzi.

³² Drumuri naționale.

³³ Drumuri județene.

³⁴ Drumuri comunale.

³⁵ Căi ferate.

³⁶ Ape.

- Reprezentarea GIS va cuprinde numai acele structuri aflate în zona de studiu, nu și pe cele din afara ei (de ex. nu este necesară cartarea unui întreg coridor feroviar ci numai porțiunea de cale ferată care traversează zona/situl)
- Valorile și caracterele introduse în tabelele atribut trebuie să fie corect scrise și să fie consistente.
- Proiectul poate conține mai multe teme – pe măsură ce noi situri sunt descoperite se va adăuga o altă temă corespunzătoare.
- Toate numele temelor vor fi scrise cu majuscule (ALL CAPS).

Specificații pentru temele GIS

Aria de Impact Arheologic (AIA)

- Trebuie realizată ca temă de tip poligon.
- Toate poligoanele trebuie să fie închise.
- Numele temei este AIA.
- Tema AIA este obligatorie pentru orice evaluare de teren.
- Tema trebuie să cuprindă doar suprafețele afectate în mod real. (De ex. nu vor fi figurate suprafețele pe care se realizează refacere covorului asfaltic al unui drum deoarece nu există impact direct asupra solului.)

AIA - Definiții pentru tabelele de atribute

Digitizarea zonelor evaluate: Zonele pentru care se întreprinde o evaluare de teren trebuie digitizate. Dacă suprafețele sunt mai mari de 1 hectar trebuie digitizate ca poligoane. Limitele zonelor evaluate pot fi și ele digitizate ca poligoane, în cazul în care în acest mod se economisește timp sau dacă astfel se obține o reprezentare mai fidelă. De asemenea zonele evaluate pot fi digitizate ca puncte sau linii. În toate cazurile se va alege modalitatea de reprezentare care reprezintă cel mai bine suprafața evaluată.

- Pentru fiecare zonă evaluată sau pentru sondajele efectuate trebuie realizate poligoane separate. Poligoanele trebuie să fie închise și fiecare poligon trebuie să aibă o singură etichetă. Toate poligoanele trebuie să fie unic identificate. Această temă va fi numită **EVALTPL**. (vezi Anexe - Tabel de atribute pentru EVALPL)

- Dacă zonele evaluate sunt reprezentate ca puncte atunci tema va fi numită **EVALTPT**. Fiecare punct trebuie să aibă o singură etichetă. Toate punctele trebuie să fie unic identificate (vezi Anexe - Tabel de atribute pentru EVALPT).
- Dacă zonele evaluate sunt reprezentate ca linii atunci tema va fi numită **EVALLN**. Fiecare linie trebuie să aibă o singură etichetă. Toate liniile trebuie să fie unic identificate. (vezi Anexe - Tabel de atribute pentru EVALLN).

Digitizarea siturilor arheologice - siturile arheologice trebuie digitizate.

Dacă situl este mai mare de 1 hectar trebuie digitizat ca poligon. Și siturile mai mici de 1 ha pot fi digitizate ca poligoane în cazul în care în acest mod se economisește timp sau dacă astfel se obține o reprezentare mai fidelă a situației topografice a sitului sau a relației cu împrejurimile. De asemenea zonele evaluate pot fi digitizate ca puncte sau linii. În toate cazurile se va alege modalitatea de reprezentare care reprezintă cel mai bine suprafața sitului.

- Dacă situl este digitizat ca poligoane, tema va fi numită **SITPL**.
(vezi Anexe - Tabel de atribute pentru SITPL)
- Dacă situl este digitizat ca puncte, tema va fi numită **SITPT**.
(vezi Anexe - Tabel de atribute pentru SITPT)
- Dacă situl este digitizat ca linii, tema va fi numită **SITLN**.
(vezi Anexe - Tabel de atribute pentru SITLN)